

Razmišljanja o Evropi
Gustlek v Aničini deželi
(Nataša Kramberger)

Šofer vozi prvič, na daleč se mu vidi. Sploh ne ve, da je Jurovski Dol zadnja postaja, to bo še veselo, pa ravno danes, ko je penzija. Taki dnevi so na medkrajevnih avtobusih največja veselica. Ko pride penzija. Še isti dan se gre na banko v Maribor in se kar takoj vse zapravi, za ziher, itak spraviš vse v tri plastične vrečke in do naslednjega meseca amen.

Šofer v zadregi reče, da ne ve, koliko stane karta za Jareninsko križišče. »Ne križišče, midva gremo do Jarenine,« se zareži penzionistka z oranžno šminko in se obrne k Tunču, ki sedi na sedežu za voznikom. Tunč še ni v penziji, je pa v rožicah. Penzionistka z oranžno šminko ocenjujoče pogleda šoferja, kar malo z odprtimi usti, da se vidi, kako sploh nima prednjih zob, in ko šofer še vedno nekaj tipka v svoj kasirni računalnik, starka malo zase, malo pa Tunču reče: »Toti pa je res hecn, kuj na križišče bi me peljal. Jaz in Joža že trideset let hodima na avtobus in v tridesetih letih niti enkrat nisma šla do križišča, ampak vedno do Jarenine!« »Takim bi bilo treba vzeti izpit,« reče Tunč, ki sedi na sedežu za voznikom, potem pa se zareži in namuzne: »Saj se samo zajebavam, šofer, da ne boš kaj preveč resno vzela.«

Šofer vozi prvič, tu sploh ni debate. Sploh ne ve, kako se je treba pogovarjati s Tunčem v rožicah, penzionistko z oranžno šminko in z njenim Jožejom s klobukom, ki je bil do zdaj čisto tiho. Sploh ne vidi, kako sta se ona in njen Joža zrihtala za danes, ko je penzija. Kako ima ona oranžno šminko namazano na debelo in nohte z rdečo in verižico s plastičnimi biseri in poletno obleko s cvetjem, on pa kmašno srajco in blaženi nasmešek. To bo še veselo in poleg Tunč z zajebancijami.

»Torej dve za Jarenino?«

»Jarenino, ja, če pa sem ti ja že rekla, tam pri cerkvi.«

»Pri cerkvi?«

»Pa kak te tega ne veš, pri cerkvi se obrača, v Jarenini.«

»Aha. Pri cerkvi.«

Toti pa je res hecn, še enkrat ponovi penzioniska, potem si malo popravi naramnico od modrčka, ki ji gleda iz obleke, in razločno reče šoferju: »Če slučajno še ne veš, pa tak vem, da ne veš: jaz sem Anica, on je Joža ... « Kratka pavza. »Ti pa si novi, tak da kar zakurblaj. Se ne rabiš sekirat, ker ti bomo mi pokazali, kje se obrne.«

Na medkrajevnih avtobusih iz Maribora v Jurovski Dol (čez Jarenino, Jareninsko križišče, Jakob, Jakobsko križišče in priložnostne postaje na vsakem ovinku) potniki ne potrebujemo novega šoferja, niti ne potrebujemo njegovega novega avtobusa in avtomatskega kasirnega računalnika. Znamo sami. Vemo, kje so luknje v asfaltu (ali povedano bolj praktično: vemo, kje jih ni), vemo, kje se avtobus obrača in koliko stanejo vozovnice. Od šoferjev pričakujemo, da se bodo s situacijo pravočasno seznanili, ali pa naj kontrolo prepustijo nam, ki smo bolj pametni. Edini šoferji, ki nam lahko solijo pamet, so Muhič, Anza, Roman in Simič, torej ta domači, ki so vsi iz Jurija in za vsakega od nas vejo, kje smo doma. Problem je, ker bodo počasi tudi oni vsi v penziji in to je hudič. Ker potem nam pošljejo take nove šoferje iz Maribora, ki ne vejo niti, da se v Jarenini obrača pri cerkvi.

»Zakurblaj, ti pravim!« zašraja Anica.

»Gospa, manjkajo še tri minute do odhoda, ne morem kar prižgati!«

»Pa kake tri minute! Ti jaz povem, da ne bo prišel nobeden več.«

Na medkrajevnih avtobusih iz Maribora v Jurovski Dol (mimo cerkvic, bregov, krav in čez pogoste luknje v cesti) potniki vemo, kdaj kdo pride in kdaj ne. Prej, ko je bilo še manj avtomobilov, so bili avtobusi polni kot konzerve sardel in je bila množica res nepregledna, zdaj pa, ko imajo že vsi svoje avte, se nas z avtobusom vozi taka peščica, da za vsako rundo točno vemo, koliko nas bo. Izjem ni, ker so izjeme lahko samo turisti, turistov pa pri nas nimamo.

»Tri minute pa bomo že še počakali. Drugače me bo direktor namlatil,« novi šofer še vica ne zna povedati tako, da bi se kdo od nas smejal.

»Toti nas bo še v kako grabo zvrnil,« se pokriža Anica in svoje tri plastične vrečke odloži na sedež pri oknu. Tudi Joža odloži svoje vrečke in potem sedeta na tiste sedeže, ki s hrbtom gledajo proti šoferju in z obrazom proti meni. Joža sede na levo, Anica na desno stran prehoda, pošteno se razkometita. Stara. Zdelana. Fajhna. Srečna. Anica brez prednjih zob se nasmeji in stegne roko na drugo stran prehoda. Primeta se za prste. Vsi v avtobusu malo

zadržimo sapo, šolarju na zadnjem sedežu se kar malo kolcne. Na medkrajevnih avtobusih iz Maribora v Jurovski Dol se penzionisti nikoli ne držijo za roke, kaj šele Joža pa Anica. To res vidiš samo na plačilni dan. Ko je penzija. Šofer pa taki štor, da spelje kot baba in Tunč reče: »Drek na palci pa romantika.«

Zdaj je jasno vsem prisotnim. Novi šofer rabi lekcijo.

Mi, ki se z medkrajevnim avtobusom iz Maribora v Jurovski Dol vozimo od srednje šole naprej, vemo, da lekcije vedno pridejo, ko jih najbolj rabiš, čeprav po navadi bolijo ko pes. In ko nas novi šofer pri najboljši hitrosti pelje skozi mariborsko predmestje Košake, se zgodi prvi ruker. Na mali postaji ob cesti čaka moški z brado in tremi vrečkami. Ne stoji, ker ne more stati, še sedi komaj. »Glej ga, Gustleka, njega je tudi penzija dobila,« Anica vstane s svojega sedeža in pomigne šoferju: »Da slučajno ne bi ustavil! Toti nas bo vse pokozlal. Naj se še malo trezni, ga bo naslednji pobral.«

»Če človek čaka na postaji, ga moramo pobrati,« šofer res ne ve, kaj govori.

»Pa kaj ti mi nismo zadosti?«

Anica se zaprepadeno postavi pred voznika in z roko divje pomaha, naprej, naprej!, zakrili kot iz uma, da šofer slučajno ne bi ustavil Gustleku v Košakih. Ko vidi, da besede ne bodo zalegle, začne Anica šoferju trositi poljubčke, z oranžno šminko poljublja svoje stare izdelane dlani in poljubčke kot dojenček piha proti šoferju, »Lepo te prosim, gremo naprej,« moleduje in na obleki s cvetjem zateguje pas, da naenkrat zgleda tenka in drobna in vsa sladka.

Ob taki sceni Joža ne more več sedeti pri miru in se začne dreti na Anico: »Prekleta mače babjo, a zdaj se boš pa po šoferju slinilo!« Joža pograbi svoje tri plastične vrečke in se prestavi čisto nazaj, povsem do sedeža na koncu avtobusa gre in sede k šolarju, ki strašno kolca. Anica ne more doumeti, kako da Joža ne razume, za kaj pri stvari gre: »Ti si šele tele, pijandura stara,« mu zabrusi, »Kaj ne vidiš, da bi rad ta novi Gustla pobral?!«

Anica ve. Ko je kriza, je treba zategniti pas, za naše skupno dobro, treba je uporabiti vsa možna sredstva in šoferju dopovedati, da ima ta avtobus že zadosti svojih pijancev. Kaj zdaj Joža nekaj galami. Poletna obleka s cvetjem se od zategovanja napne čez stare prsi in šofer je že čisto zmešan. Malo še, pa bomo mimo Gustlove postaje in potem bo mir. Anica šobi usta v oranžne poljubčke, dol ji visi, kaj reče Joža ali sam bog, ženska ve, da na ženskah svet stoji, in odločno prevzame komando.

Ampak zdaj se Jožetu spet nekaj pripelje. Vnovič pograbi svoje tri plastične vrečke, jih potežka, zasuče in z zadnjega konca avtobusa vrže Anici pod noge, tri plastične vrečke in Barcaffé, Fa, Baygon, vse leti med sedeži in po tleh, klingice, napolitanke in keksi, dvojni zokni, ena nova srajca, pri mojih nogah, Aničinih nogah, naših nogah, tri plastične vrečke z robo za eno štajersko penzijo: »To si pa pozabila, kaj, kako sem te pri jareninskem britofu gor pobiral, ko te je enkrat penzija tak dobila, da še za sebe nisi vedela, to si pa pozabila, kaj, da naju je Anza takrat z avtobusom do same hiše peljal, do najine hiše, ker nisi mogla niti stat,« Jožetu tečejo debele solze po licih in Anica ga gleda, kot da bi padel z neba: »Gustla bomo pobrali pa fertik, pa če jaz za njim kozlanje gor brišem.«

Na medkrajevnih avtobusih iz Maribora v Jurovski Dol še nikoli nismo videli take veselice na penzijski dan in zdaj sploh ne vemo, kam naj gledamo. Anica se sesede na prvi sedež in začne jokati kot krokodil. Joža s tal skrušeno pobere svojo novo srajco in dva para nogavic. Novi šofer je prešfoh, da bi sploh kaj pametnega naredil, zato na postaji zgolj odpre vrata in ne reče nič. Gustlek z brado, tremi vrečkami in tresočimi nogami sedi na postaji napol mrtev in počasi dvigne pogled k avtobusu. Potem se majajoče odlepi od male klopce na mali postaji v Košakah in poskuša premagati stopnice na avtobus:

»Lep pozdrav vsem, do Maribora bi šel.«

»Kako do Maribora, gospod? Maribor je v drugi smeri, mi gremo stran iz Maribora, v Jarenino pa v Jakob pa v Jurovski Dol.« Šofer preklinja dan, ko je naredil vozniški izpit.

»Dobro, dobro, potem pa do Maribora.« Gustleku komaj uspe priti na vrh avtobusnih stopnic, ko ga vehementno zanese dirketno na prvi sedež poleg jokajoče Anice. »Do Maribora, sem rekel.«

Šofer ne ve več, kje ima glavo. »Naj mu nekdo razloži, da ne gremo v Maribor, ampak v drugo smer.« Anica se presede malo bolj proti oknu, da ji Gustlek ne bi dihal točno v dekolte, in pomenljivo pogleda proti Jožetu, ki zdaj spet sedi nazaj na svojem mestu in je pod klobukom čisto tiho. Šolar od zadnjih sedežev mastno rigne, »Jaz moram biti ob osmih doma. Vzemite denar za karto, pa gremo. Ko se bo streznil, bo že šel v Maribor, če bo hotel.« Zdaj šoferju prekipi: »Človeka ja ne moremo peljati, kamor noče iti. On vendar hoče v Maribor in Maribor je v nasprotni smeri od naše! In sploh? Do kam naj mu zaračunam vozovnico?« Anica si naramnice od modrčka popravi pod obleko in vzdihne: »Kaj pa me niste prej poslušali. Zdaj pa imate, ježa jahat!« Tunču se zazdi, da je šla situacija predalet: »Šofer, glej,

Gusta je moj sosed, on samo pravi, da bi rad šel v Maribor, ker so mu možgani zadaj ostali, ampak verjemi, da bo slej ko prej moral iti domov v Jakob, ti samo zaračunaj, Jakob in ne Jakobško križišče, pa bo!«

Ko že mislimo, da je problem rešen, ugotovimo, da Gustlek spi in da v žepih nima nobenega denarja. Nič. Niti evra. In to danes, ko je penzija. Vse je zapil! Vse do zadnjega ficka! Kaj pa zdaj? Vržemo Gustleka nazaj na postajo? Saj je vendar tako usekan, da niti tega ne ve, kje je in kam naj se pelje. Tu v Košakih je cesta tako prometna, da ga bo še kak tovornjak nabasal. In sploh zdaj Joža napol v solzah tuli, da jamči s svojo kmečko častno besedo, da bo Gustlekova žena čakala na postaji v Jakobu in plačala moževo karto. Šofer da naj verjame, vsi ostali pa si itak ne zaslužimo drugega, kot da nas šofer vse po vrsti nažene dol.

Na medkrajevnih avtobusih iz Maribora v Jurovski Dol še nikoli nismo pomislili, da bi nas lahko šofer kdaj nagnal dol. Državni kontrolor mogoče že, če pride kontrolirat delavske vozovnice ravno na dan, ko je nimaš, a da bi nas dol vrgel šofer? Mi vendar spadamo sem. Avtobus nas pelje domov. Točno ta avtobus in noben drug. Povedano drugače. To je *naš* avtobus. Na medkrajevnih avtobusih iz Maribora v Jurovski Dol nam še nikoli ni padlo na pamet, da bi *nas* kdaj kdo pustil na postaji, če bi imeli malo preveč pod kapo. Kaj pa je to takega. Malo preveč pod kapo. To tukaj vsi delajo. To je del naše kulture. To je del *nas*. Mi smo del nas. Ja. To smo lepo povedali. Mi smo naši.

»Idite v rit vsi skupaj,« šofer končno izdavi nekaj pametnega.

Potem na avtobusu eksplodira izvenserijski kraval. Anica začne pošiljati poljubčke Tunču, Tunč nevarno krili in prepeva, Joža tuli, da na tem avtobusu nihče nima srca, šolar od zadaj pa nabija muziko in trmoglav, naj Gustlek plača, fukič stari. V vsem tem direndaju se pijani Gustlek prebudi ter mirno in razločno dahne s prvega sedeža:

»Glej ti to. Taki pametnjakoviči, avtobus pa nikam!«

In res. Na medkrajevnem avtobusu iz Maribora v Jurovski Dol smo bili tako zaposleni s svojimi penzijami in Gustlekom, da niti opazili nismo, kako nas na cesti brez težav prehitevajo drugi avtobusi, ki peljejo v isto smer. Tudi tovornjaki in prikolice in mali mopedi, vsi po vrsti zmešano dirkajo naprej in nekateri sploh ne upoštevajo prometnih znakov, da se od časa do časa grdo zvrnejo v škarpe. Mi pa, ki znamo tako prijetno peljati čez luknje v asfaltu, ki imamo novega šoferja in novi avtobus in avtomatski kasirni računalnik, mi že celo večnost stojimo pri miru na mali postaji v Košakih v malem predmestju malega Maribora.

»Novi, zakurblaj!« se zdaj zadere Anica in zategne pas na poletni obleki s cvetjem. »To pa je res kriza, če nam mora pijani Gustlek pamet solit.«